

CONSENSUL SFINȚILOR PĂRINȚI ȘI SCRITORII BISERICEȘTI ASUPRA GEOCENTRISMULUI¹

Pământul: locul și starea sa

Sfântul Clement Romanul: „Ziditorul, îndelung răbdătorul, mult milostivul, țiitorul, binefăcătorul, de oameni iubitorul, învățătorul curăției, cel fără de moarte și care dăruiește viața veșnică, neasemănatul, care se sălășluiește în sufletele celor buni, care nu poate fi cuprins și totuși este cuprins, *care a ținut marea lume² ca un centru în spațiu, care a împrăștiat cerurile și a întărit Pământul.*”³

Sfântul Atanasie cel Mare: „Dar Pământul nu stă pe el însuși, ci este întemeiat pe ape, și iarăși, *este ținut la locul său, fiind ținut în centrul cosmosului.*”⁴ „...munții se înalță, marea se zbuciumă de valuri, viețuitoarele ei cresc, iar pământul rămâne nemișcat...”⁵

Eusebiu de Cezareea: „Pământului i-a păstrat locul de la mijloc, dându-i rostul unui centru și înconjurându-l cu apele oceanului, ca spre a-i spori frumusețea prin albastrul straielor, iar mai apoi, făcându-l să fie vatra, maica și manca⁶ tuturor viețuitoarelor de pe cuprinsul lui, udându-l cu roua ploilor și a susurelor de apă și rost dându-i să rodească prin pădurile lui și prin minunatele lui flori, întru sporirea bucuriei vieții...”⁷

Sfântul Vasile cel Mare: „Unii filosofi ai naturii spun, cu cuvinte elegante, că pământul stă nemișcat din anumite pricini: din pricina locului pe care îl ocupă în centrul universului și din pricina distanței, totdeauna egală cu marginile universului; de aceea nu poate să se încline în vreo parte; așa că rămâne neapărat nemișcat, pentru că distanța egală, pe care o are din toate părțile de jur împrejurul lui, îi face cu neputință înclinarea în vreo parte. Locul acesta din centrul universului, pe care pământul îl ocupă, nu l-a dobândit nici ca o moștenire, nici prin sine însuși, ci este locul lui firesc și necesar... Deci corpurilor grele le este proprie mișcarea înspre jos; iar josul, așa cum s-a arătat, este centrul. Să nu te minunezi, dar, dacă pământul nu

¹ Alcătuit de Pr. Dan Bădulescu și Robert Sungenis

² Pământul

³ Omilia II, XLV.

⁴ Împotriva păgânilor, partea 1, 27.

⁵ Împotriva păgânilor, cartea 1, III, 44.

⁶ Hrănitorea, doica.

⁷ Viața Sfântului Constantin cel Mare

cade în nici o parte; nu cade, *pentru că ocupă, potrivit naturii lui, locul din mijloc*. Trebuie deci neapărat ca pământul să rămână la locul său...

Vor fi de acord și cei ce sunt împotriva spuselor mele că pricina care face ca pământul, care este mai greu decât apa, *să stea suspendat în mijlocul universului...*⁸

„Dar nici, pentru că cei care au scris despre pământ au vorbit multe despre formele pământului, spunând că pământul este asemănător unei sfere... rotunjit egal din toate părțile... -, da, nici pentru aceasta nu voi ajunge să spun că facerea lumii, așa cum ne-o relatează Scriptura, este de mai puțin preț, pe motiv că Moise, slujitorul lui Dumnezeu, n-a spus nimic despre forma pe care o are pământul, n-a spus că perimetrul pământului are 180.000 de stadii (o stadie = 147-192 metri), n-a măsurat cât de mult se întinde umbra pe care o lasă pământul...”⁹

„În mijlocul Sfintei, unde le era îngăduit preoților să intre, se găsea altarul tămâierii, *simbolul Pământului aflat în mijlocul acestui cosmos*; și de acolo veneau aburii tămâii.”¹⁰

Sfântul Ambrozie cel Mare: „...La ce folosește să chibzuim dacă (pământul) atârână în văzduh sau pe apă, ca de aici să se iște gâlceavă, cum de poate firea cea ușoară și străvezie a văzduhului să țină povara pământului sau, dacă atârână peste ape, cum de nu se afundă în apă greaua prăvălire a pământului? Sau cum de nu se pleacă înaintea lui unda mării și nu se revarsă de-o parte și de alta, urnită din locul său? Încă mulți au spus că *pământul este la mijlocul văzduhului și că rămâne nemișcat cu greutatea sa...* Despre aceasta socotim îndeajuns ceea ce Domnul a grăit către Iov, sluga Sa, când i-a grăit prin nor: «Unde erai tu, când am întemeiat pământul? Arată-Mi, dacă ai pricepere! Cine a pus măsura lui, dacă știi? Sau Cine este Cela Ce a întins asupra-i măsura? Sau peste ce s-au așezat cercurile sale?» (Iov 38, 1; 4-6) Au nu a arătat prealimpede Dumnezeu că toate cu puterea Sa stau, și nu prin mulțimea, greutatea sau mărimea lor? Căci legea n-a dat-o zidirea, ci ea a primit-o și primind-o, slujește ei. Deci *pământul nu stă în mijloc pentru că ar atârna într-o cumpănă dreaptă, ci pentru că măreția voii lui Dumnezeu îl ține în frâu prin legea Sa*, astfel ca ceea ce este șovăielnic și gol să rămână neclătinat, precum și proorocul David mărturisește, zicînd: «întemeiat-a pământul pe tăria lui și nu se va pleca în veacul veacului» (Psalm 103, 5). De bună seamă, Dumnezeu nu este propovăduit aici numai ca Meșter¹¹, ci ca Cel Atotputernic, Care... întru tăria legii Lui... *nu-i îngăduie (pământului) a se clătina...* Și nici când citim: «Eu am întărit stâlpii lui», (Psalm 74, 3) nu putem socoti cum că pământul s-a sprijinit cu adevărat pe stâlpi, ci pe puterea care ține și reazemă firea pământului. Și în ce chip stă așezarea pământului în puterea lui Dumnezeu, cunoaște și dintr-aceasta, căci scris este: «Cel ce caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură» (Psalm 103, 32) și într-alt loc: «Încă o dată Eu clatin pământul» (Agheu II, 7). Deci nu rămâne nemișcat în strânsorile lui, ci este zguduit adesea la semnul și porunca lui Dumnezeu (Iov 9, 6), precum și Iov zice că «Domnul îl zguduie din temelii, iar stâlpii lui se

⁸ *Hexaemeron*, 10.

⁹ *Omilii*, IX.

¹⁰ *Înțelesul mistic al Tabernacolului*, cartea V, VI; Sfântul Clement Romanul, *Stromata*, V.

¹¹ artifex-meșter, artist, creator, autor (n. trad.)

clatină». (Iov 26, 6-8)... *Cu voia lui Dumnezeu rămâne, dar, neclătinat pământul și «stă în veacul veacului» (Eclesiastul I, 4), precum spune Biserica, și după voia lui Dumnezeu se mișcă și se clatină. Drept aceea, pământul nu stă sprijinit pe temeliile lui și nici nu rămâne neclătinat pe reazemul său, ci Domnul îl face să stea și îl cuprinde cu tăria vocii Sale, «că în mâna Lui sunt toate marginile pământului». (Psalm 94, 4) Și simplitatea aceasta a credinței biruiește toate mărturiile...*

Căci în ce chip pământul *stă atârnat în gol și rămâne nemișcat din pricina greutății sale cumpănite din toate părțile...*¹²

Sfântul Grigorie de Nyssa: „Aceasta e cartea facerii cerului și a pământului”, zice Scriptura¹³.

După ce au fost create toate câte se văd și fiecare lucru a fost pus la locul lui deosebit, în așa fel încât corpurile cerești îmbrățișează de jur-împrejur întregul univers, iar cele mai grele dintre ele și care au tendința să cadă în jos, *cum sunt pământul și apa s-au statornicit laolaltă, în mijloc*, atunci și-au luat locul în firea lucrurilor sub forma unei legături și întăriri a tuturor fapturilor înțelepciunea și puterea dumnezeiască, singurele în stare să cârmuiască totul printr-o îndoită lucrare: aceea a stării și a mișcării... *căci nici uscatul nu-și părăsește starea sa fixă și nici cerul nu-și rărește vreodată viteza mișcării sale circulare.*¹⁴

Și ce îl face pe Pământul cel de jos să fie temelia întregului, și ce îl ține statornic în locul său? Ce anume îi supraveghează tendința de cădere? Dacă cineva ne-ar întreba despre acestea și cele asemenea lor, va fi cineva atât de îndrăzneț ca să făgăduiască vreo explicație de acest fel? Nu! Ci singurul răspuns ce poate fi dat de către oameni de bun simț este acesta: că numai Cel care a făcut toate cele cu înțelepciune poate să dea răspuns despre creația Sa. Iar noi „cu credință socotim să se fi întemeiat veacurile, cu graiul lui Dumnezeu,¹⁵ cum a spus Apostolul.¹⁶

Fericitul Augustin: „Atunci, fie ca filosofii să nu cuteze a ne tulbura credința cu argumente legate de greutatea corpurilor; căci nu mă ostenesc să cercetez de ce ei nu pot crede că un trup pământesc poate să fie în ceruri, *în vreme ce întregul Pământ nu atârână de nimic. Căci pesemne că lumea¹⁷ își păstrează locul din centru prin aceeași lege către atrage la centrul ei toate corpurile grele.*¹⁸

¹² Hexaimeron

¹³ Facere II, 1.

¹⁴ Despre facerea omului, 30, 1, 1.

¹⁵ Evrei XI, 3

¹⁶ Răspuns la Cartea a doua a lui Eunomiu.

¹⁷ Adică Pământul.

¹⁸ Cetatea lui Dumnezeu, XIII, 18.

Sfântul Ioan Gură de Aur: „Căci cei nebuni își închipuie că nimic nu stă pe loc, dar aceasta li se pare nu din obiectele văzute, ci din ochii care văd. Deoarece ei sunt nestatornici și buimaci, *ei cred că Pământul se rotește cu ei*, dar el nu face asta ci stă nemișcat. Tulburarea este chiar starea lor, și nu vreo schimbare a stihiei.”¹⁹

Sfântul Chiril al Ierusalimului: „*Pământul are aceeași proporție față de cer ca și centrul față de întreaga circumferință a unei roți*, căci Pământul nu este mai mult decât aceasta în comparație cu cerul: pricepe că primul cer pe care îl vezi²⁰ este mai mic decât al doilea, și al doilea decât al treilea, căci așa le-a numit Sriptura...”²¹

Sfântul Grigore Palama: „Ci precum *pământul după a lui fire stă și apa*, când ia deci întoarcerea cea de jos?...

...*Și pământului celui nemișcat i-a rânduit împrejur, ca unui centru, un cerc foarte sus așezat, și în chip iscusit foarte a legat cerul cel în veșnică mișcare prin cele ce se află la mijloc, pentru ca lumea să rămână și statornică, și mișcătoare; căci corpurile în veșnică și repede mișcare sunt așezat în cerc, iar ceea ce este nemișcat a primit în mod necesar locul din mijloc, având drept contra greutate pentru mișcarea sa nemișcarea, ca să nu se miște din loc, în felul unui cilindru, sfera universului.*”²²

„Iar înțelepții elinilor zic, cum că cerul se întoarce cu firea sufletului celui lumesc, și aceasta zic ei cum că învață drept și cu cuvânt... Ci precum *pământul după a lui fire stă și apa*, când ia deci întoarcerea cea de jos?”²³

Sfântul Grigorie Taumaturgul: „Și toate cele ce au fost făcute de Dumnezeu pentru om rămân credincioase în același fel: dacă, de pildă, omul este făcut din țărână și în țărână se întoarce; că Pământul *însuși rămâne statornic*...”²⁴

Sfântul Atanasie de Paros: „Și oarecare cuprindere împrejur este cerul a tuturor zidirilor celor văzute și nevăzute. Că înlăuntrul lui se cuprind și puterile îngerilor cele înțelegătoare și toate cele simțite, stelele și toate celelalte, împreună cu care și însuși pământul, *care este ca un punct și centru către toată lumea*. ...Căci cu adevărat, sau sferă, sau în chipul sferei, întru care se zice că este și petrecerea fericitorilor. A căruia partea cea mai de sus este rotocolul lui cel despre toate părțile, iar cea mai de jos este mijlocul, unde cum că și *pământul ca un centru șade nemișcat*, și înțelepții cei de afară de demult învață și dumnezeiasca *Scriptură de asemenea*.”²⁵

¹⁹ Omilia la Tit, III.

²⁰ Al Lunii.

²¹ Cateheze baptismale, VI, 3.

²² Omilii

²³ 150 de capete firești, teologhicești, năravnice și practice

²⁴ Despre Ecclesiastul, 1, 2.

²⁵ Dogmatica

Luminătorii: poziția și mișcarea lor

Sfântul Clement Romanul: „Soarele și luna, însoțiți de toate stelele, se rotesc în armonie după porunca Sa, cu marginirile lor prescrise, și fără nici o abatere.”²⁶

Pentru că este vădit atât celor necredincioși cât și celor nepricepuți, că mergerea soarelui, care este de folos și de trebuință lumii, și care este purtat de pronie, se face totdeauna în rânduială; dar mersurile lunii, față de cel al soarelui, par celui nepriceput a fi în neorânduială și nestatornicie în creșterile și descreșterile ei. Căci soarele se mișcă în perioade statornice și orânduite: de la el sunt orele, de la el ziua când răsare, de la el noaptea când apune; de la el se numără lunile și anii, de la el se fac schimbările anotimpurilor; când se înalță spre regiunile de sus²⁷ domolește primăvara; dar când se înalță în tăria cerului²⁸ dogorește vara: iarăși, în coborâre, el dă cumpănirea toamnei; iar când ajunge la cercul cel mai de jos²⁹, degeră cu frigul iernii din tăria înghețată a cerului.”³⁰

Sfântul Ipolit Romanul: „Căci ce frumusețe mai împodobită poate fi decât cea a crugului cerului? Și ce formă de splendoare înfloritoare decât cea a feței Pământului? Și ce este mai lin în mersul său decât carul soarelui? Și ce mers e mai gingaș decât crugul lunii? Și ce lucrare mai minunată decât mozaicul adunat al stelelor? Și ce e mai dătător de provizii decât vânturile anotimpurilor? Și ce oglindă e mai fără pată decât lumina zilei? Și ce zidire mai presus decât omul?”³¹

Sfântul Irineu: „De asemeni soarele, care aleargă în crugul său 12 luni, și apoi se întoarce la același punct de pe cerc.”³²

Fericitul Ieronim: „Luna s-ar putea prici asupra eclipselor ei și caznei fără de sfârșit, și să întrebe de trebuie să treacă în fiecare lună peste orbita anuală a soarelui. Soarele se poate plânge și să vrea să afle din ce pricină călătorește mai încet decât luna.”³³

Sfântul Atanasie cel Mare: „Căci soarele este purtat de jur împrejur, și este cuprins în cerul întreg, și nicicând nu poate să iasă din orbita sa, în timp ce luna și celelalte stele mărturisesc lucrarea acestuia asupra lor...”³⁴

²⁶ *Întâia Epistolă către corinteni*, XX.

²⁷ La ecuator.

²⁸ La tropicul Racului.

²⁹ Tropicul Capricornului.

³⁰ *Pseudo-Clementine*, cartea VIII, XLV

³¹ *Cuvânt la Sfânta Teofanie*, 1.

³² *Împotriva ereziilor*, cartea I, XVII, 1.

³³ *Împotriva pelagianilor*, cartea I, 1, 9.

³⁴ *Împotriva păgânilor*, partea 1, 27.

„Căci cine este acela ce văzând *înconjurul cerului și al soarelui și al lunii*, și pozițiile și mișcările celorlalte stele³⁵, cum se petrec ele în direcții opuse și diferite, dar în același timp păstrează o rânduială neabătută, poate să se împotrivescă adevăririi că acestea nu sunt orânduite de sine, ci au un Făcător deosebit de ele care le rânduiește? Sau cine văzând soarele răsărind ziua și luna strălucind noaptea, și crescând și micșorându-se fără abatere în același număr de zile, și *unele dintre stele*³⁶, *alergând în crugurile lor cu diferite și multe orbite*, în timp ce altele se mișcă fără a rătăci³⁷, poate să nu priceapă că ele au negreșit un Făcător care să le conducă?”³⁸

„Căci prin mila și puterea Cuvântului dumnezeiesc al Tatălui care stăpânește peste toate și le cârmuiește, *cerul se rotește, stelele se mișcă, soarele strălucește, luna își face crugul său, aerul primește lumina soarelui eterul căldura aceluia*, și vânturile suflă: munții se înalță, marea se zbuciumă de valuri, viețuitoarele ei cresc, iar pământul rămâne nemișcat...”³⁹

Eusebiu de Cezareea: „Soarele, atotstrălucitorul, *care străbate prin vremi*, numai pe El Îl știe de stăpân, și, plecat în fața voii Lui, *nu se încumetă să se abată din cale*. Luna – cu lumina ei mai palidă decât a soarelui – supusă rânduielilor lui Dumnezeu, în unele răspasuri se împutinează, ca apoi să crească iar la loc. Cerul în frumusețea sa, scânteind în noianul său de stele (care-l străbat în pâlcuri și în bună rânduială, pe același neabătut drum), dă și el de știre despre dăruitorul a toată lumina. Așadar, *toți luminătorii cerești, la semnul și la cuvântul Lui se supun împreună aceleiași armonii, gonind de-a lungul imenselor lor cruguri pe pista din înaltul văzduhului..*

„...Pe el l-a înzestrat cu puterea cunoașterii, ca să poată îmbrățișa toate științele, *dându-i spre contemplare până și alcătuirea cerurilor, învățându-l ciclurile soarelui, fazele lunii, orbitele planetelor și pozițiile stelelor fixe.*”⁴⁰

Sfântul Efreem Sirul: Soarele *în mersul său* te învață când să te oprești din lucru.⁴¹

Sfântul Vasile cel Mare: „Dacă soarele, care este supus stricăciunii, este atât de frumos și atât de mare, *dacă este iute în mișcare și-și face cu atât regularitate mișcările sale de revoluție*, dacă are o mărime cu dreaptă măsură în univers, încât nu depășește măsura față de

³⁵ Aici și în celelalte citate patristice în sensul de planete! Formularea „stele” include la modul general și planetele, înțelegându-se acest lucru din context și din definiția pe care o aveau clară cei din vechime: planetă) corp rătăcitor, ce își schimbă în cursul său poziția pe banda oblică zodiacală (în sens oscilant pe verticală). De asemenea, corp ce are „cerul” său propriu și traiectorie și viteză proprie. Stea=corp ceresc staționar, nu își schimbă poziția ci se rotește odată cu cerul al 8-lea. Desigur aici nu se încadrează comentele și stelele căzătoare.

³⁶ Vezi nota 35.

³⁷ Aci sunt chiar stelele.

³⁸ *Împotriva păgânilor*, cartea 1, III, 35.

³⁹ *Împotriva păgânilor*, cartea 1, III, 44.

⁴⁰ *Viața Sfântului Constantin cel Mare*

⁴¹ *Despre certare și pocăință.*

întregul univers, iar prin frumusețea lui este ca un ochi strălucitor așa cum se cuvine creației...”⁴²

„Cu toate acestea, noi vedem înțelepciunea Celui ce cârmuiește universul, că *mută soarele* din unele părți ale lumii în alte părți, pentru ca nu cumva, rămânând deasupra aceluiași părți, să distrugă frumusețea lumii de prea multă căldură; când *îl duce în părțile de miazăzi la solstițiul de iarnă, când îl mută la semnele care arată ziua egală cu noaptea; și de aici îl mută iarăși spre părțile de nord la solstițiul de vară, încât prin mutarea lui încetul cu încetul în jurul pământului se păstrează buna întocmire a văzduhului...*

«Să fie spre semne și spre vremi și spre zile și spre ani».

Despre semne am vorbit. Când Scriptura spune *«spre vremi»*, socot că vorbește despre schimbările anotimpurilor: *de iarnă, de primăvară, de vară și de toamnă, a căror revenire regulată ne-o dă mișcarea pe care Dumnezeu a rânduit-o acestor luminători*. Se face iarnă când soarele stă mai mult în părțile de miazăzi și prelungește îndelung umbra nopții peste locurile pe care noi le locuim, încât se răcește cerul din jurul pământului, iar toți aburii umezi strânși în jurul nostru dau naștere la ploi - mari, înghețuri și multă zăpadă. Când soarele *se întoarce iarăși din ținuturile de la miazăzi și ajunge pe la mijloc, încât să împartă egal timpul între noapte și zi, atunci, cu cât stă mai mult în locurile cele de deasupra pământului, cu atât mai mult readuce vremea cea bună și se face primăvară, începătoarea înfrunzirii tuturor verdețurilor, face de reînvie cea mai mare parte dintre arbori și tuturor vietăților de pe uscat și din apă le păstrează neamul prin nașterea unora din altele. De acolo soarele o ia la goană spre solstițiul de vară și spre părțile de miazănoapte, când se fac cele mai lungi zile. Și din pricină că stă cea mai multă vreme în văzduh, înfierbântă aerul de deasupra capetelor noastre, usucă tot pământul, și prin asta ajută la creșterea semințelor și grăbește coacerea fructelor pomilor; iar când soarele este foarte arzător, face la amiază puțină umbră...*

...soarele se îndreaptă spre partea de miazănoapte. Din toate acestea putem presupune cât este de mare căldura lăsată de razele soarelui în aer și ce rezultate dă.

După vară ne vine anotimpul toamnei, care sfarmă covârșitoarea nădușeală, micșorează puțin câte puțin căldura și ne apropie de iarnă nevătămați, cu ajutorul unei temperaturi moderate; atunci *soarele se întoarce din părțile de miazănoapte iarăși spre părțile de miazăzi*.

Acestea sunt rotațiile anotimpurilor, care, *fiind o urmare a mișcărilor soarelui, ne rânduiesc viața noastră...*

Anul solar, la rândul lui, este timpul cât îl face soarele, *prin mișcarea sa, întorcându-se la același semn de la care a plecat.*⁴³

„...n-a măsurat cât de mult se întinde umbra pe care o lasă pământul când soarele *în mișcarea lui se află, așa-zicând sub pământ, și nici n-a spus că umbra pământului pe lună dă naștere eclipselor.*”⁴⁴

⁴² *Hexaameron.*

⁴³ *Hexaameron.*

⁴⁴ *Omilii, IX.*

„Să nu-ți închipui, omule, că cele ce le vezi sunt fără început și nici, pentru că *cele ce se mișcă pe cer aleargă împrejurul tău în cerc* și pentru că începutul cercului scapă simțurilor noastre, să socotești că natura celor ce se mișcă în cerc este fără început.”⁴⁵

Sfântul Ambrozie cel Mare: „Dar ei spun că despre soare se poate spune că este singur, căci nu se mai află un al doilea. *Dar soarele însuși are multe în comun cu stelele, căci și el călătorește prin cer*, este alcătuit din aceea substanță eterică și cerească, este o creatură, și se socotește printre lucrările lui Dumnezeu. El slujește lui Dumnezeu laolaltă cu toate celelalte, Îl binecuvântează cu ele, Îl laudă cu ele. De aceea nu poate fi numit cu adevărat unic, căci nu se deosebește într-atât de celelalte.”⁴⁶

Dacă soarele acesta este atât de iute, că pe toate luminează în rotirea sa grabnică de o zi și o noapte, cu cât mai vârtos Acela Care de-a pururi pretutindenea este și pe toate le umple de slava Sa (Psalm 71, 22)! Dacă este minunat cel căruia i se poruncește să răsară, cu cât mai presus de minune este Cela Ce «poruncește soarelui și nu răsare» (Iov 9, 7), precum citim! Dacă este mare *acela care prin curgerea ceasurilor se apropie și se depărtează de pământ în fiecă zi*, cu cât mai vârtos Cela Ce, și atunci când «S-a deșertat pe Sine» (Filipeni II, 7) spre a-L putea vedea, «era Lumina cea adevărată, Care luminează pe tot omul ce vine în lumea aceasta» (Ioan I, 9)!⁴⁷

Sfântul Grigorie de Nazianz: „Dar cine i-a dat mișcarea la început? Și ce îl mișcă în crugul său, deși ca fire este statornic și nemișcat, cu adevărat neostenit, și dătătorul și păstrătorul vieții, și toate celalate numiri pe care poezii cu dreptate îl cântă, niciodată oprindu-se din mers sau din binefaceri? Cum se face că el e dătătorul zilei când e deasupra Pământului, și al nopții când e dedesubtul lui? Sau care ar fi cuvintele mai nimerite când contemplăm *soarele?*”⁴⁸

Soarele este mărit de David pentru frumusețea și măreția sa, *mersul său dulce*, puterea sa, frumos ca un ginere, măreț ca un uriaș; căci, *prin întinderea crugului său*, el are așa o putere încât își trimite deopotrivă lumina dintr-un colț al cerului la celălalt, iar căldura nu este cu nici un chip micșorată de distanță.⁴⁹

„De unde sieși *aprinde soarele lumina pentru toată lumea și pentru toate vederile*, întocmai ca un corifeu al unui cor, *acoperind cu strălucirea sa pe celelalte astre*, mai mult ca unele dintre acestea pe altele la rândul lor? Iar dovada este: acestea strălucesc în fața lui, iar el strălucește mai presus de ele și nu lasă să se cunoască nici că se ridică odată cu el frumos ca un mire, iute și mare ca un uriaș (căci nu suport să-l slăvesc cu alte cuvinte, decât cu ale mele); atât de mare în putere, încât de la un capăt la altul al lumii *el le cuprinde pe toate cu căldura lui și nimic nu scapă de simțirea lui și umple și tot ochiul de lumină și toată natura corporală de*

⁴⁵ *Hexaameron*

⁴⁶ *Expunere a credinței creștine*, cartea V, cap. II.

⁴⁷ *Hexaameron*

⁴⁸ *Cuvântări*, XXVIII, XXX.

⁴⁹ *Cuvânt la moartea Sfântului Vasile cel Mare*, 66.

căldură, de o căldură care încălzește, nu care arde, grație blândeții temperaturii și ordinii mișcării lui, ca și când stă de față lângă toate și le cuprinde pe toate cu o egală măsură."⁵⁰

Sfântul Grigorie de Nyssa: „Prin ele a fost adus la viață ceea ce nu existase până atunci și a fost pus în mișcare ceea ce a fost statornicit de acum, fixând ca pe o *axă bolta cerească, rânduind-o ca pe o roată în drumul ei neîntrerupt*, asigurându-le astfel pe amândouă printr-o legătură de nezdruncinat ca și cum ar fi strâns cu o sfoară în jurul pământului materia care se învârtoșa mereu în urma învârtirii ei circulare, iar pe de altă parte ținând mereu în tensiune corpurile vârtoase și nemlădioase pe baza aceleiași mișcări circulare neîntrerupte.”⁵¹

„...întrucât [luna] se mișcă mai repede în spațiul său de mișcare, ea străbate de douăsprezece ori orbita sa *până când soarele a parcurs o singură dată drumul său*. Și iată de ce luna nu este totdeauna luminată în întregime: din pricina deseii învârtiri pe cercul său, ea nu rămâne tot timpul față în față cu soarele, *căci acesta face înconjurul drumului său într-un timp mai lung...*

Și așa cum, când soarele strălucește deasupra pământului, umbra se întoarce pe partea de dedesubt, *fiindcă forma sferică* face ca razele aruncate de soare să nu poată lumina în același timp pretutindeni, ci orice parte a pământului ar lumina soarele, îndreptat către un punct mijlociu de pe glob, pe punctul diametral opusă va fi întuneric, *tot așa o dată cu rotația soarelui*, întunericul va alerga mereu pe partea opusă razei perpendiculare, așa că deopotrivă spațiul cuprins deasupra sau dedesubtul pământului, devine când luminos, când întunecat.”⁵²

„Dar, fiindcă ei pretind că știu toate cele, să ne spună mai întâi despre cele mai simple; ce cred ei despre corpul cerului, *despre motorul care le mână pe stele*⁵³ *în mersul lor veșnic, sau de sfera în care se mișcă*; căci oricât de departe s-ar întinde speculația, când ajunge la cele nesigure și de neînțeles trebuie să se oprească. Căci deși oricine spune că vreun alt corp, asemenea (acelui corp din ceruri), care se potrivește în forma sa circulară, îi calculează repeziciunea, astfel încât încât rotindu-se mereu în crugul său, se rotește ca și acela, fiind orpit de o forță care îl împiedică de a zbură tangențial, deci cum poate el pretinde că aceste corpuri vor rămânea neatins de frecarea lor constantă unul cu celălalt? Și iarăși, cum este produsă mișcarea în cazul a două corpuri așisderea supuse, când unul rămâne nemișcat (căci corpul din interior, am crede, fiind ținut ca într-o menghină de nemișcarea a ceea ce-l cuprinde, nu are putința de a se mișca); *și ce este ceea ce păstrează corpul înconjurător în statornicia sa, astfel încât să rămână nezdruncinat și neatins de mișcarea celuia pe care îl cuprinde?*”⁵⁴

Fericitul Augustin: „Căci a avut loc și o eclipsă de soare; aceasta a fost atribuită divinei puteri a lui Romulus de către mulțimea neștiutoare, ce nu știa că ea se datora *legilor statornice ale mișcării soarelui*.”⁵⁵

⁵⁰ *Cuvântarea a doua despre Dumnezeu XXIX*

⁵¹ *Despre facerea omului*, 30, 1, 1.

⁵² *Despre suflet și înviere*.

⁵³ Vezi nota 35.

⁵⁴ *Răspuns la Cartea a doua a lui Eunomiu*.

⁵⁵ *Cetatea lui Dumnezeu*, III, 15.

„Acestea le-a spus fie despre acele lucruri depre care tocmai vorbise, urmarea neamurilor, *orbita soarelui*, cursul râurilor, sau despre toate făturile ce se nasc și mor.”⁵⁶

„Ce mai este așa de potrivit de Făcătorul firii cerului și Pământului ca *mersul rânduitor al stelelor*? Ce se mai află așa de orânduitor de niște porunci așa de strașnice și neschimbătoare? Și totuși, când a bineplăcut Aceluia care pe toate pe care le-a făcut le cârmuiește atotstăpânitor și atotputernic, o stea⁵⁷ mai presus de celelalte în mărime și slavă și-a schimbat culoarea, forma și, cel mai minunat dintre toate, rânduiala și legea mersului său! Cu siguranță acest fenomen a răvășit canoanele astronomilor, dacă erau pe vremea aceea, prin care ei însemnau, prin socotire fără de greșală, trecutele și viitoarele mișcări ale stelelor, astfel încât să-și atribuie afirmația că ceea ce s-a întâmplat Luceafărului de dimineață (Venus) nu a mai fost până atunci și nici de atunci încoaie.”⁵⁸

„Așadar, eu doresc să știu puterea și natura timpului cu care măsurăm mișcările corpurilor și zicem, de pildă, că acea mișcare este de două ori mai lungă decât aceasta. Nu cercetez faptul că o zi se numește nu numai rămânerea soarelui deasupra pământului, așa precum altceva este ziua și altceva este noaptea, dar chiar *mișcarea lui în cerc de la răsărit la apus*, așa cum zicem: «Atâtea zile au trecut» – căci cu nopțile lor se numesc atâtea zile și nu sunt socotite izolat spațiile nopților -, așadar dat fiindcă o zi se împlinește prin mișcarea în cerc a soarelui de la răsărit la apus, întreb, oare mișcarea însăși este o zi sau întârzierea însăși în care se face mișcarea, sau și una și alta? Căci dacă ziua ar fi prima schimbare, atunci nu ar mai exista ziua, chiar *dacă soarele ar fi făcut acea cursă în atâta spațiu de timp cât este durata unei ore*. Dacă este a doua schimbare, atunci nu ar mai exista ziua, dacă durata de la răsăritul soarelui până la celălalt răsărit ar fi atât de scurtă cât de scurtă este durata unei ore, atunci soarele ar face ocolul de douăzeci și patru de ori, ca să se împlinescă o zi. Dacă este, însă, și una și cealaltă nu s-ar mai numi zi dacă soarele ar face tot înconjurul circuitului său în interval de o oră, nu s-ar mai numi zi nici aceea dacă soarele ar înceta și ar trece atâta timp cât pune de obicei soarele ca să facă tot înconjurul de la o dimineață până la cealaltă dimineață.

Așadar, eu nu întreb ce este realitatea care se cheamă zi, și ce este timpul, pe care, măsurând circuitul soarelui, am putea spune că el l-a făcut în jumătate de spațiu a timpului trecut, mai puțin decât de obicei, dacă ar fi trecut într-un atât de mare spațiu de timp, cât trec douăsprezece ore. Dacă am compara ambele timpuri, l-am numi pe acela simplu, pe acesta dublu, chiar dacă uneori soarele, de la răsărit până la răsărit, ar face circuitul când în acela simplu, când în acesta dublu.”⁵⁹

Sfântul Ioan Gură de Aur: „Nu vezi cum Dumnezeu este hulit și batjocorit în fiecare zi de credincioși și necredincioși, atât în cuvinte cât și în fapte? Și atunci? A stins El din pricina aceasta soarele sau a oprit mișcarea lunii? A sfărâmat cerurile și scos Pământul din țâțâni? A uscat el marea? A închis el izvoarele apelor, sau a învărtoșat văzduhul? Nu, ci dimpotrivă, El

⁵⁶ *Cetatea lui Dumnezeu*, XII, 13.

⁵⁷ Vezi nota 7.

⁵⁸ *Cetatea lui Dumnezeu*, XXI, 8.

⁵⁹ *Confesiuni*, Cartea XI, XXIII, 30.

face ca *soarele să răsară*, ploaia să coboare, dă fructele Pământului la vremea lor, și astfel dă hrana de toate zilele hulitorilor, împietriților, necuraților, prigonitorilor; și nu o zi sau două, ci toată viața lor. Și atunci faceți întocmai ca El, atâta cât îngăduie puterile omenești. Puteți să faceți să răsară soarele?”⁶⁰

„Și iarăși David a spus despre soare că *“el ca un ginere ieșind din cămara lui. Bucurase-va ca un uriaș să alerge cale.”* Vezi cum îți așterne dinainte frumusețea acestei stele,⁶¹ slava ei? Căci întocmai cum un ginere se ivește dintr-o încăpere de cinste, așa și soarele își trimite razele către răsărit; și împodobind cerul ca și cu un vâl de șafran, și făcând norii ca trandafirii, și alergând fără împiedicare ziua întreagă; nu întâmpină nici o piedică în calea sa. Atunci, poți contempla tu frumusețea lui?”⁶²

„Căci El nu numai că l-a făcut, dar i-a dat la facere puțința de a lucra așa cum se cuvenea; ne îngăduind să fie cu totul nemișcat, și nici poruncind să fie tot timpul în mișcare. Cerul, de pildă, a rămas nemișcat, după cum a spus proorocul: „Întinzând cerul ca o piele”. Dar pe de altă parte, soarele și restul stelelor⁶³, *își parcurg crugul în fiecare zi.*”⁶⁴

„Tot așa de nesocotit și încă mai mult este acela care tăgăduiește pronia și ocârmuirea cea dumnezeiască a lumii. Desigur soarele nu poate să lucească așa luminos, precum strălucește pronia cea dumnezeiască pretutindeni! *Noi vedem soarele de veacuri mergând pe calea cea rânduită lui*, cum așezarea stelelor păzește rânduiala hotărâtă lor și cursul lumii niciodată nu se întrerupe, vedem cum ziua și noaptea urmează una după alta întocmai, și toate atât cele de sus cât, și cele de jos, ca într-un dans armonios păstrează locul său și poziția sa, fără a trece peste hotarele ce le-a însemnat Dumnezeu de la început....

«*Și i-a pus pe ei în tăria cerului.*»

- Ce înseamnă: «*i-a pus*»? Că ar putea spune cineva că i-a fixat!

- Doamne ferește! Că-i vedem într-o clipită de vreme mergând multă cale, că nu stau niciodată într-un singur loc, ci-și *îndeplinesc drumul care li s-a poruncit* de către Stăpân să-l facă.

- Atunci ce înseamnă «*i-a pus*»?

- Cuvintele acestea sunt în locul cuvintelor: «*Le-a poruncit să fie în cer*». Și ai să vezi mai departe în Scriptură că spune: «*Și a pus pe Adam în rai*» (Facere II, 8); asta nu înseamnă că l-a fixat în rai, ci că a poruncit să fie în rai. În același timp putem spune și despre stele, că Dumnezeu a poruncit să fie în tăria cerului, ca să trimită lumina lor pe pământ... După cum nu poți vedea ziua stelele mergând pe cer – că lumina soarelui prin marea sa strălucire, le acoperă rostul lor... Fiecare dintre *stihii își păstrează drumul său și nu-și depășește propria măsură*; ascultă de porunca Stăpânului și-și împlinesc lucrarea ei.”⁶⁵

⁶⁰ *Omilia la 1 Timotei*, Omilia VI.

⁶¹ Vezi nota 7.

⁶² *Omilia la Epistola către antiohieni*, Omilia X.

⁶³ Și planetelor, vezi nota 7.

⁶⁴ *Omilia la Epistola către antiohieni*, Omilia XII.

⁶⁵ *Omilia la Facere*

„Mai bine să înceteze soarele *călătoria sa* decât să înceteze citirea Psaltirii.”⁶⁶

Sfântul Grigorie Taumaturgul: „Și viața oamenilor se curge zi după zi, și în perioade de ore și ani, și după *crugurile statornice ale soarelui*, unii vin și alții pleacă. Iar materia este ca și mersul izvoarelor când se aruncă în adâncul cel de nepătruns al mării cu zgomot puternic. Și toate cele ce au fost făcute de Dumnezeu pentru om rămân credincioase în același fel: dacă, de pildă, omul este făcut din țărână și în țărână se întoarce; că Pământul *însuși rămâne statornic*; că *soarele își face drumul său desăvârșit*, și se rostogolește din nou pe aceleași țărâmurii; și că vânturile, așisderea, și râurile puternice ce se scurg în mare, și vânturile ce bat peste ea, toate lucrează fără a se sforța să-și întrecă hotarele, și fără ca ele însele să-și calce legile poruncite.”⁶⁷

Sfântul Ioan Damaschin: „Au spus că sunt *șapte planete: Soarele, Luna, Jupiter, Mercur, Marte, Venus și Saturn...* Le-au numit pe acestea «planete», *pentru că se mișcă contrar mișcării cerului: cerul și celelalte stele se mișcă dela răsărit la apus, dar numai acestea se mișcă dela apus la răsărit.* Și acest lucru îl vom observa la mersul lunii, care în fiecare seară dă puțin îndărăt...

Ei spun că cerul înconjură pământul în formă de sferă și *trage împreună cu el, prin mișcarea lui foarte iute, soarele, luna și stelele...*

...Învățații spun că printre acești luminători sunt șapte planete [care] au o mișcare contrară cerului. Din pricina aceasta le-au numit planete. Ei spun că *cerul se mișcă dela răsărit la apus, iar planetele dela apus la răsărit; iar cerul le trage împreună cu el pe cele șapte planete prin mișcarea lui, pentru că este mai iute...*

Noaptea este timpul în care soarele este dedesuptul pământului, iar durata nopții este drumul soarelui pe sub pământ dela apus la răsărit. Prin urmare luna și stelele au fost orânduite ca să lumineze noaptea; asta nu înseamnă că ele sunt în timpul zilei mereu dedesubtul pământului, căci sunt stele pe cer deasupra pământului și în timpul zilei, ci că soarele, prin strălucirea lui mai puternică, ascunde atât stelele cât și luna și nu le îngăduie să se vadă....

Dar, când soarele se pogoară spre partea cea mai mică și cea mai de jos, adică spre partea de miazăzi a locului de unde răsare soarele, vine anotimpul iernii...

În chipul acesta *soarele face anotimpurile și prin ele anul, și zilele și nopțile...*” (Sfântul Ioan Damaschin *Dogmatica*)⁶⁸

Sfântul Grigore Palama: „Iar înțelepții elinilor zic, cum că cerul se întoarce cu firea sufletului celui lumesc, și aceasta zic ei cum că învață drept și cu cuvânt... Întru acest chip și *cerul întru a lui fire totdeauna se mișcă și mișcându-se înconjoară, ținând locul cel de sus...*

Cum dar, dacă nu este nici o împiedicare, de ce nu înaintează spre cele de sus mișcarea cerescului trup, ci se întoarce înapoi întru sineși și se mișcă împrejur? Pentru că cu adevărat, de

⁶⁶ Cuvânt înainte pentru puterea psalmilor

⁶⁷ Despre Ecclesiastul, 1, 2.

⁶⁸ Dogmatica

vreme ce este mai sus decât orice trup, ca un mai subțire decât toate trupurile cuprinzător, *decât tot trupul este mai sus și mai mișcător*. Pentru că după cum tina (materia) este mai grea și mai deasă și mai de jos, *așa și cele ușoare sunt mai de sus și mai mișcătoare...*

Sunt *cu atât mai sus față de centru*, cu cât, adunate de jur-împrejur, să poată, pe de o parte, să îmblânzească multa răceală de la marginile superioare, și, pe de altă parte, să le și țină pe loc pe acelea, *prin rotirea lor în sens contrar.*⁶⁹

Sfântul Nicodim Aghioritul: „De vreme ce, când Domnul nostru S-a răstignit, *amiază era de primăvară*, adică de douăsprezece ceasuri ziua, și douăsprezece ceasuri noaptea, după așezământurile Sfinților Apostoli, și după grăitorii pentru Pascalie. Și fiindcă soarele *nu de la sineși s-a întunecat*, precum Origen a socotit, ci *luna și cu toate că a fost lună plină și de patrusprezece zile, după dumnezeiasca Scriptură, viind sub soare și împreună mergând, l-a întunecat pe el*, precum dumnezeiescul Dionisie Areopagitul a și văzut cu ochii săi împreună călătoria aceasta și întunecarea, aflându-se în Heliopolis al Egiptului împreună cu Apolofan, și învederat scrie pentru aceasta în trimiterea cea către Policarp. Acestea zic, așa mai-nainte fiind cunoscute, vezi câte minuni au urmat și câte legi ale firii s-au schimbat întru această lipsire *mai presus de fire*.

- Că după legile firii, în vreme când este lună plină, *cu neputință este a călători soarele împreună cu luna*, fiindcă atunci se află amândoi luminătorii după potrivire, adică, dacă soarele se află la amiazăzi cea deasupra pământului și la cel despre vârf mijlociu semn al cerului ce se numește zenit, luna se află drept după potrivire la cel de sub pământ mijlociu semn al cerului ce se numește nadir. Și altfel. Asemenea și dacă soarele se află la apus, luna se află la răsărit. Însă la Răstignirea Domnului, legile acestea firești s-au schimbat și s-au făcut împreună călătoria soarelui și a lunii mai presus de fire și preaslăvită.

- Că, luna a pășit înainte și *într-un minut a luat douăsprezece ceasuri întregi*. Că în minutul acela întru care se cădea să se afle la semnul cel de sub pământ nadir, ea s-a aflat la semnul cel mai deasupra pământului zenit fiindcă alergând cu nespusă și mai neînțeleasă grăbnicie, pe dedesubt de mijlocul emisferei celei de sub pământ, până la cealaltă emisferă mai presus de pământ, a ajuns pe soare la mijlocul cerului, întru al șaselea ceas al zilei întru care S-a răstignit Domnul, și așa au călătorit împreună cu dânsul...

...Și amiazăzi cea luminată a Vinerii celei mari s-a făcut prea adânc miez de noapte. Și cu urmare, întunecarea aceasta s-a făcut peste toată lumea și peste tot locul... Pentru aceasta a zis cu glas împreună și câte trei evangheliștii. Matei (XXVII, 46), Marcu, (XV, 33), și Luca (XXIII, 44): «Și întunerice se făcu preste tot pământul.»

- Că, luna după ce a acoperit tot discul soarelui, a urmat împreună cu dânsul către apus, *acoperindu-l pe el trei ceasuri întregi*, până la al nouălea ceas (ora 15 - 3) după cum dumnezeieștii evangheliști zic: Matei, XXVII, 45, Marcu, XV, 33 și Luca XXIII, 44. Adică, nu câte puțin puțin acoperindu-l pe el, sau descoperindu-l, precum urmează la lipsirile cele firești, ci întocmai tot pe dânsul acoperindu-l întru aceste trei ceasuri – 12 -15. Care este mai presus de fire și preaslăvit.

⁶⁹ 150 de capete firești, teologhicești, năravnice și practice

- Că, după ce luna trei ceasuri a acoperit pe soare, iarăși l-a descoperit, însă împotriva rânduiei celei firești. Căci când se face împreună călătorie firească și întunecare a soarelui, partea adică cea dintâi a soarelui ce se va întuneca, aceia iarăși întâi se luminează. Însă atunci partea adică cea întâi a soarelui ce s-a întunecat aceea pe urmă s-a luminat, și iarăși partea cea de pe urmă ce s-a întunecat aceea întâi s-a luminat. Pentru aceea scria către Policarp acest dumnezeiesc Dionisie pentru aceasta zicând: «Și iarăși nu dintru aceiași și căderea și curățirea făcându-se, ci din cea împotrivă după potrivire.»

- Că, după ce luna a urmat împreună cu soarele către apus, acoperindu-l pe el trei ceasuri până la al nouălea ceas (3) din zi, nu i-a urmat mai mult, nici n-a apus împreună cu dânsul, nu: Ci, lăsându-l pe el acolo la locul cerului al ceasului al nouălea, ea *s-a întors înapoi la răsărit*. Și până să treacă soarele depărtarea cerului a celor trei ceasuri, ce au rămas până să se săvârșească ziua și să apuie, luna a grăbit și cele nouă ceasuri le-a trecut în trei ceasuri, și așa când soarele s-a aflat la marginea apusului, luna s-a aflat după potrivire în cealaltă margine a răsăritului și așa s-au așezat iarăși amândoi luminătorii și s-au arătat în rânduiala lor cea firească. Pentru care și pentru aceasta scria lui Policarp, pasărea cerului Dionisie: «Și iarăși pe dânsa (adică pe lună) o vedem, de la al nouălea ceas (3) până seara la potrivirea soarelui stând cu preaslăvire. Adu-i aminte încă și altceva lui (adică lui Apolofan) căci știe că și căderea aceasta de la răsărituri am văzut-o începându-se, și până la marginea soarelui venind, apoi împotrivindu-se înapoi.»

Încât ca să semuim toate cele mai-nainte zise la Răstignirea Domnului, luna: 15 cincisprezece ceasuri a pășit înainte, adică a mers înainte din drumul cel firesc și din locul său, 12 douăsprezece adică, până ce a venit din jos de semnul cerului de miazănoapte, și a ajuns pe soare la semnul de miazăzi al acestuiași cer, și 3 (trei) ceasuri întru care a urmat soarelui către apusuri, acoperindu-l pe el, și 9 ceasuri această lună a mers înapoi, întorcându-se înapoi la răsărit. Și de aici luna o noapte și o zi a ei a făcut atunci în 42 (patruzeci și două) de ceasuri întregi. Șase adică ceasuri, pe care le avea luate de la apusul ei cel firesc, până ce a venit la mijlocul emisferei celei de sub pământ, iar 24 (douăzecișipatru), pășind înainte, precum am zis, și iarăși întorcându-se înapoi, iar 12 (douăsprezece) ceasuri, mergând de la răsărituri până la celălalt apus al ei și împlinind lungimea nopții, după fireasca sa rânduială și mișcare.

Văzut-ai frate, câte minuni cuprinde întru sineși o singură minune a lipsirii soarelui, care s-a făcut în vremea Răstignirii Domnului? Slăvește de aici pe Hristos Cel ce S-a răstignit, care deși cu Trupul spânzurat pe Cruce, dar cu dumnezeirea era Atotputernic și lucra niște minuni ca acestea, după cum zice acest Dionisie; în *Trimiterea* către Policarp: «Atâtea sunt cele mai presus de fire ale vremii celei de atunci și lui singur Hristos Celui a toate pricinuitoare putincioase, care fac mari și preaslăvite ale cărora nu este număr. Această minune mult minunată a lipsirii soarelui, cu de-amănuntul cercându-se a stătut de-ajuns a lui Dionisie, și lui Apolofan, greci fiind să cunoască dumnezeirea lui Iisus Hristos. Că dumnezeiescul Dionisie aceasta privind-o mai-nainte a ghicit și a zis: «Un Dumnezeu neștiut cu Trupul pătimește, pentru care totul s-a întunecat și s-a clătuit.» (Mihail Singhelul, în cuvântul de laudă cel către dânsul). Iar Apolofan cel ce a rămas grec⁷⁰, mai-nainte a ghicit și el, și i-a zic dumnezeiescului

⁷⁰ Elin, adică păgân.

Dionisie: «Acestea o bunule Dionisie, sunt schimbări ale dumnezeieștilor lucruri.» Adică acestea sunt schimbări ale dumnezeieștilor lucruri, după Pahimer. Că se va schimba înșelăciunea într-o adevăr, întunericul în lumină, moartea în viață, omul se va face Dumnezeu și cele asemenea acestora. Lipsirea aceasta o arată și din greci Flegon scriitorul de ani, în 13 al cronografilor. Și din cei vechi dintru ai noștri, African în 5 al cronografilor. Și Eusebiu Pamfil. Și din cei de pe urmă dumnezeiescul Maxim Pahimerul, Ghenadie Scolarul, Nichifor Teotoche și Corderie Iezuitul în cărțile cele de curând date la iveală în două volume ale Sfântului Dionisie. Însă nu așa de limpede aceasta au spus-o. Iar Domnului nostru Iisus Hristos, Celui ce prin o minune ca aceasta și-a făcut cunoscută dumnezeirea Sa și a încredințat-o, fie-I slavă și stăpânire în veci. Amin.⁷¹

Minunea lui Iisus Navi

Sfântul Iustin Martirul: „Acesta, după ce a fost numit Iisus (Iosua), și după ce a primit putere de la Duhul Sfânt, a făcut ca soarele să stea pe loc.”⁷²

„Și iarăși, când acest ținut ți s-a dat cu așa mare arătare a puterii, încât mărturisești că soarele s-a oprit în cer la porunca aceluia numit Iisus (Iosua), și nu a coborât timp de 36 de ore, ca și celelalte minuni lucrute pentru tine cu timp și fără timp...”⁷³

Sfântul Ipolit Romanul: „Și iarăși, când Iisus fiul lui Navi se lupta cu amoreii, când soarele se apleca spre asfințit și bătălia se ținea strâns, Iisus, fiind cu grijă ca păgânii să nu scape la căderea nopții, a strigat zicând: “*să stea soarele spre Gavaon și luna despre valea Aialonului*” până când îi voi birui pe aceștia. *Iar soarele și luna au stat nemișcați, la locurile lor, astfel că ziua aceea fost de 24 de ore.*”^{74,75}

Fericitul Ieronim: „Iisus, fiul lui Navi, a cerut soarelui și lunii să se oprească, iar oastea biruitoare și-a prelungit postul cu mai mult de o zi.”⁷⁶

Tertulian: „Credem noi că Iisus fiul lui Navi, când se lupta cu amoreii, a dejunat în acea zi în care a poruncit înseși stihiiilor să stea la strajă? Soarele a “stat” în Gavaon, iar luna la Aialon; soarele și luna “au stat cu starea (în strajă) până când poporul a nimicit pe vrăjmașii săi, și soarele a stat în mijlocul cerului”⁷⁷. *Mai mult, când soarele a apornit către apusul său la sfârșitul zilei, n-a mai fost o astfel de zi nici înainte și nici după aceea în perioada aceasta (desigur (nici o zi) atât de lungă), “ca să asculte Domnul (spune scriitorul) de cuvântul*

⁷¹ Războiul nevăzut

⁷² Dialog cu iudeul Trifon, CXIII.

⁷³ Dialog cu iudeul Trifon, CXXXII.

⁷⁴ E vorba desigur de o zi lumină. Au urmat cele 8 ore ale nopții, total 32 de ore.

⁷⁵ Fragmente, I, Cuvânt la Iezechia.

⁷⁶ Împotriva lui Jovinian, 2.

⁷⁷ Adică la amiază.

omului...” – (un om care) să fim încredințați că era o pereche a soarelui, stăruind la fel de multă vreme în împlinirea datoriei – o strajă mai lungă și decât târziul.⁷⁸

Sfântul Ambrozie cel Mare: „De bună seamă el s-a învrednicit a fi un bărbat în stare să oprească curgerea râului, și care *să poată spune: “Stai soare,” și să întârzie noaptea lungind ziua*, ca să fie mărturie biruinței sale.”

De ce? Iată, o binecuvântare ce nu i s-a dat lui Moise, ci doar acela singur a fost ales să conducă poporul în tărâmul făgăduinței. Așa om a fost, mare în minunile pe care le-a făcut cu credința, mare și în biruințele sale. Lucrările lui Moise au fost mai înalte, ale lui (Iisus al lui Navi) au adus mai mari reușite.

Fiecare din aceștia cu ajutorul harului dumnezeiesc s-au ridicat deasupra tuturor măsurilor omenești. *Unul a poruncit mării iar celălalt cerului.*⁷⁹

Fericitul Augustin: „Dar noi citim în dumnezeieștile cărți *că însuși soarele s-a oprit când un bărbat sfânt, Iisus al lui Navi, a cerut aceasta lui Dumnezeu, până când bătălia pe care o începuse se va încununa cu biruință...*

„Cine altul decât *Iisus al lui Navi* a despărțit apele Iordanului pentru ca poporul să treacă mai departe, și prin rugăciunea fierbinte către Dumnezeu a oprit și țintuit soarele din mișcarea sa?”⁸⁰

„Așadar, nimeni să nu-mi spună că timpurile sunt mișcările corpurilor cerești, pentru că odată, *când soarele se oprise după dorința cuiva, ca să termine un război victorios, soarele stătea, dar timpul mergea. În adevăr, acea luptă a fost purtată și terminată în spațiul său de timp, care să-i fie de ajuns...*”⁸¹

Sfântul Ioan Gură de Aur: „Luați aminte cât prețuiește acest drept. Iisus al lui Navi a spus: “*să stea soarele spre Gavaon și luna despre valea Aialonului*” și a fost așa. Acum să vină toată lumea, sau 2-3 lumi, sau 4, sau 10, sau 20 de lumi, și să-i punem să spună și să facă aceasta; și nu vor fi în stare s-o facă. Dar prietenul lui Dumnezeu a poruncit zidirilor Prietenului său, sau *L-a rugat fierbinte pe Prieten pentru robi, și apoi a poruncit acestora. Vezi tu că aceste zidiri sunt pentru slujirea menită lor? Aceasta a fost mai mare decât [minunile] lui Moise.* (Întreb) De ce? Pentru că nu e totuna să poruncești mării sau [zidirilor] celor cerești. Căci și aceea a fost cu adevărat ceva mareț, și chiar foarte, dar cu toate acestea nuicidecum la fel cu [cealaltă] Pentru ce? Numele lui Iosua [IISUS], a fost un tip. Pentru aceasta, și chiar pentru acest nume, zidirea i s-a închinat. Și atunci ce? Nu au mai fost oameni numiți Iisus? [ba da]; dar acesta a fost numit astfel pentru faptele sale, căci se numea Osea. Deci i s-a schimbat numele: a fost o predicție și o proorocie. El a adus poporul în tărâmul făgăduinței, așa cum a

⁷⁸ *Despre Post, X.*

⁷⁹ *Îndatoririle clerului, cartea II, XX, 99.*

⁸⁰ *Tratate, XCI, Ch XV, 24-25, 2.*

⁸¹ *Confesiuni, Cartea XI, XXIII, 30.*

făcut IISUS la cer, nu Legea; după cum n-o făcuse nici Moise [să îi ducă acolo], ci a rămas afară.”⁸²

Sf. Antim Ivireanul: „Iar să vedeți și alta, lucru mai minunat acestor mici. Au rămas toată zidirea uimită *când Iisus al lui Navi au poruncit soarelui să stea pre cer nemișcat, până va birui pre vrăjmașii lui*; dară cu cât mai vârtos socotiți că s-ar minuna când același Iisus ar zice soarelui, nu să stea nemișcat pre cer, ci să se pogoare din cer pre pământ.” (Didahii)

Minunea vindecării regelui Iezechia

Sfântul Ipolit Romanul: „Când Iezechia, regele Iudeii era încă bolnav și plângea, a venit la el Îngerul și i-a zis: “Am văzut lacrimile tale și ți-am auzit glasul. Iată, îți mai adaug 15 ani. Și acest semn îți va fi de la Domnul: Iată, *întorc înapoi umbra treptelor din casa tatălui tău, prin care soarele coboară, 10 trepte prin care umbra se va întoarce*”, astfel încât ziua să fie de 32 de ore. Căci atunci când soarele și-a împlinit crugul său la ceasul X⁸³, să se întoarcă înapoi... Iar pe vremea lui Iezechia luna s-a întors de asemenea odată cu soarele, ca să nu fie nici o ciocnire între cele două stihii cerești, prin purtarea lor una față de cealaltă potrivit legii. Iar Merodah Caldeanul, regele Babilonului, fiind lovit de uimire în acel timp, căci el se îndeletnicea cu știința citirii stelelor și măsura cu grijă mersul acestor corpuri – învățând cauza acestuia, a trimis o scrisoare și daruri lui Iezechia, întocmai cum cei trei crai au făcut lui Hristos.”⁸⁴

„Noi găsim în tâlcuirile celor din vechime, că acea zi avea 32 de ceasuri. Căci atunci când soarele și-a împlinit crugul său și a ajuns la ceasul X, iar umbra a coborât cu zece trepte în casa templului, soarele s-a întors înapoi cu 10 trepte, după cuvântul Domnului, și astfel s-au făcut 20 de ore. Și iarăși, soarele și-a împlinit mersul său propriu, după legea de obște, și a ajuns la asfințit. Așa s-au făcut 32 de ore.”⁸⁵

Fericitul Augustin: „Dar noi citim în dumnezeieștile cărți că însuși soarele s-a oprit când un bărbat sfânt, Iisus al lui Navi, a cerut aceasta lui Dumnezeu, până când bătălia pe care o începuse se va încununa cu biruință; și chiar s-a întors, că făgăduința celor 15 ani adăogiți vieții regelui Iezechia au putut fi pecetluiți de această măreață faptă. Dar aceste minuni ce s-au împlinit prin vrednicia acelor sfinți bărbați, chiar când potrivnicii noștri le cred, ei le atribuie vrăjitoriei; astfel Virgiliu, în versurile pe care le-am adus înainte, atribuie puterii vrăjilor vorbelor: “Întoarce râurile spre izvoarele lor, și fă stelele să-și uite mersul lor.”⁸⁶

Sfântul Ioan Casian: „El era bărbatul care, după ce Domnul a hotărât sfârșitul vieții sale și ziua morții, a izbândit *printr-o singură rugăciune să-și lungească zilele vieții cu 15 ani,*

⁸² Omilia la Epistola către evrei, Omilia VIII.

⁸³ Ora 4 p.m. (16)

⁸⁴ Fragmente, I, Cuvânt la Iezechia.

⁸⁵ Fragmente, III, Cuvânt la Iezechia.

⁸⁶ Cetatea lui Dumnezeu, XXI, 8.

*soarele întorcându-se cu zece trepte, pe care le străbătuse deja în drumul său către asfințit, iar prin întoarcerea sa împrăștiind acele linii pe care umbra care urma drumul său le închipuise deja, și prin aceasta dând două zile într-una întregii lumi, printr-o minune înfricoșată potrivnică legilor statornice ale firii. Și totuși, după semne atât de mari și de necrezut, după dovezi atât de uriașe ale bunătății sale, auzi cum Scriptura povestește cum a fost nimicuit de înseși izbânzile sale.*⁸⁷

Sfântul Ioan Gură de Aur: „Iar ceea ce s-a petrecut în vremile mai târzii a fost arareori și după ceva timp; de pildă, *când soarele a stătut din drumul său și a luat-o înapoi*. Iar acest lucru se poate vedea că s-a întâmplat și în cazul nostru. Căci chiar în timpul generației noastre, în cazul celui ce i-a întrecut pe toți în ateism, mă gândesc la Iulian, multe ciudățenii s-au petrecut. Astfel când iudeii încercau să-și ridice templul din Ierusalim din nou, a izbucnit un foc din temelii, și i-a împiedicat cu totul de la aceasta.”⁸⁸

„Iarăși, proorocul Isaia a făcut ca sub domnia lui Iezechia soarele să dea înapoi zece trepte...”⁸⁹

Sfântul Chiril al Ierusalimului: „Și acela, care nu mai nădăjduia să trăiască din cauza vorbei proorocești, *și-a adăugat 15 ani la viața sa, iar ca semn soarele s-a întors înapoi din crugul său*. Iată, de dragul lui Iezechia soarele s-a întors înapoi dar pentru Hristos el s-a întunecat, fără să dea înapoi ci îndurând eclipsa, și prin aceasta arătând deosebirea dintre ei, adică dintre Iezechia și Iisus.”⁹⁰

⁸⁷ *12 cărți despre Instituții*, XI, 10.

⁸⁸ *Omilia la Matei*, Omilia IV.

⁸⁹ *Omilia la Epistola către antiohieni*, Omilia X.

⁹⁰ *Cateheze baptismale*, II, 15.

